

POLITIKE
EVROPSKE UNIJE

Okolje

Zdravo
in trajnostno
okolje
za prihodnje
generacije

Spremembe so nujne

POLITIKE EVROPSKE UNIJE

Publikacija je del zbirke, v kateri predstavljamo delovanje EU na različnih področjih politik, razloge za ukrepanje in rezultate teh ukrepov.

Publikacije lahko prenesete s spletne strani:
http://europa.eu/pol/index_sl.htm

Kako deluje Evropska unija
Evropa 2020: Strategija EU za gospodarsko rast
Ustanovitelji Evropske unije

Boj proti goljufijam
Carina
Digitalna agenda
Ekonomska in monetarna unija ter evro
Energija
Humanitarna pomoč
Izobraževanje, usposabljanje, mladi in šport
Javno zdravje
Kmetijstvo
Konkurenca
Kultura in avdiovizualno področje
Meje in varnost
Notranji trg
Obdavčenje
Okolje ✘
Podjetništvo
Podnebni ukrepi
Potrošniki
Pravosodje, državljanstvo, temeljne pravice
Priseljevanje in azil
Promet
Proračun
Raziskave in inovacije
Razvoj in sodelovanje
Regionalna politika
Ribištvo in pomorske zadeve
Širitev
Trgovina
Varnost hrane
Zaposlovanje in socialne zadeve
Zunanje zadeve in varnostna politika

KAZALO

Zakaj potrebujemo okoljsko politiko	3
Kako EU oblikuje okoljsko politiko	5
Kako ukrepa EU	8
Kako naprej	15
Dodatne informacije	16

Politike Evropske unije: Okolje

Evropska komisija
Generalni direktorat za komuniciranje
Publikacije
1049 Bruselj
BELGIJA

Rokopis je bil dokončan januarja 2013.

Slika na naslovnici: © Jupiter Images

16 str. – 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-23965-6
doi:10.2775/51801

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2013

© Evropska unija, 2013
Reprodukcija je dovoljena. Za vsako uporabo
in reprodukcijo posameznih fotografij je potrebno
dovoljenje, ki ga je treba pridobiti neposredno
od imetnikov avtorskih pravic.

Zakaj potrebujemo okoljsko politiko

Okolje že po svoji naravi presega politične in pravne meje ter meje med državami. Zato je sodelovanje med državami članicami EU ter med Evropsko unijo in preostalim svetom ključnega pomena, če želimo rešiti izzive, ki zadevajo vsakogar od nas: od suš in poplav do onesnaževanja in ogroženosti bogatega naravnega kapitala Evrope in njene biotske raznovrstnosti.

Glavni namen okoljske politike EU je izboljšati naravni kapital, spodbujati gospodarstvo, gospodarno z viri, in zaščititi zdravje ljudi. Usklajena okoljska strategija v vseh državah Unije zagotavlja sinergijo in doslednost politik EU ter bo, glede na pomen okoljske zakonodaje za številne gospodarske panoge, omogočila enake konkurenčne pogoje za njihovo poslovanje.

Za mnoge je okolje nekaj samoumevnega, vendar povpraševanje po omejenih naravnih virih izjemno hitro narašča. Če se bo to nadaljevalo, bodo prihodnji rodovi

Z našim odnosom do okolja lahko veliko prispevamo h kakovosti sveta prihodnjih rodov.

ostali brez svoje legitimne dediščine – naravnih virov. Ta izziv lahko rešimo s skupnim ukrepanjem, pri katerem morajo sodelovati institucije in organi EU ter organi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, podjetja, nevladne organizacije in posamezniki. V sodelovanje je treba vključiti tudi naše mednarodne partnerje in zagotoviti, da se ukrepi sprejmejo na svetovni ravni.

Namen te brošure je predstaviti okoljsko politiko EU, njen razvoj, ukrepe in morebitne spremembe v prihodnosti.

Čedalje večje povpraševanje

Zaradi našega načina življenja je obremenitev okolja izjemna velika. V 20. stoletju se je poraba fosilnih goriv povečala za dvanajstkrat, pridobivanje materialnih virov pa kar za 34-krat. Potrebe po hrani, krmi in vlaknih se bodo do leta 2050 povečale za 70 %. Če bomo vire še naprej izrabljali s sedanjo hitrostjo, bomo za pokrivanje svojih potreb potrebovali več kot dva planeta.

Razvoj strategije

Glavni okoljski izzivi, s katerimi se sooča Evropa, niso več isti, kot so bili na samem začetku evropske okoljske politike. V sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil poudarek na tradicionalnih okoljskih temah, denimo zaščiti živalskih vrst in izboljšanju kakovosti zraka ali pitne vode, in sicer z zmanjšanjem emisij onesnaževal. Zdaj je v ospredju bolj sistematičen pristop, ki upošteva povezave med različnimi področji in njihove globalne razsežnosti. To pomeni premik od logike sanacije okolja k logiki preprečevanja njegovega uničevanja.

Tudi na drugih področjih, kot so kmetijstvo, energija, promet, ribištvo, regionalni razvoj, raziskave, inovacije in zunanja pomoč, je treba v celoti upoštevati okoljske posledice ukrepov in odločitev o financiranju. S tem

bomo omogočili skladnejši pristop k reševanju okoljskih izzivov in povečali sinergijo.

Po več kot štirih desetletjih oblikovanja politik EU ureja evropska zakonodaja precejšen del tega področja, vendar izvajanje ukrepov ostaja težavno. To je najpomembnejši izziv, s katerim se moramo spoprijeti, če želimo v celoti izkoristiti vse prednosti evropske zakonodaje. Tega izziva se lotevamo v novem okoljskem akcijskem programu EU (glej poglavje „Kako naprej“).

Okolje in gospodarstvo z roko v roki

Okoljski in gospodarski vidiki se med seboj dopolnjujejo in tvorijo dve plati iste medalje. S prehodom na okolju prijaznejše gospodarstvo se zmanjšajo okoljski stroški (z učinkovitejšo rabo virov), okolju prijazne tehnologije in tehnike pa pripomorejo k ustvarjanju novih delovnih mest, spodbujajo gospodarsko rast in krepijo konkurenčnost evropske industrije.

Med ključnimi pristopi strategije EU za gospodarsko rast za naslednje desetletje (imenovani Evropa 2020) je tudi učinkovita raba naravnih virov. Strategija ugotavlja, da okoljska politika lahko pomaga preoblikovati evropsko gospodarstvo v gospodarstvo, temelječe na znanju in gospodarno z viri.

To lahko dosežemo s krepitvijo odpornosti ekosistemov, ki nam zagotavljajo hrano, pitno vodo, surovine in številne druge koristi ter povečanjem produktivnosti in kakovosti življenja ob hkratnem zmanjšanju stroškov za javno zdravje.

Čezmejno sodelovanje

Okolje se ne konča na državnih mejah. Zrak, voda, morja in divje živali ne poznajo meja. Bolj ko lahko Evropska unija spodbuja sosednje države – in po možnosti ves svet – k prevzemanju strogih standardov, boljša bo kakovost našega okolja. Unija si prizadeva, da države, ki se želijo pridružiti EU, svojo okoljsko zakonodajo uskladijo z zahtevami EU.

Tesno sodeluje tudi s sosednjimi državami in jih spodbuja k sodelovanju ter ima aktivno vlogo v mednarodnih pogajanjih o trajnostnem razvoju, biotski raznovrstnosti in podnebni spremembi. Okoljska trajnost je dolgoročni cilj EU in hkrati eden od razvojnih ciljev tisočletja Združenih narodov.

Javna podpora

Ukrepi EU za izboljšanje okolja imajo široko podporo javnosti. Vseevropska raziskava javnega mnenja iz leta 2011 je pokazala, da je zaradi stanja okolja resno zaskrbljenih več kot 90 % vprašanih. Skoraj 90 % vprašanih podpira financiranje okolju prijaznih dejavnosti in več kot 80 % anketirancev se strinja, da je zakonodaja EU potrebna za varstvo okolja v njihovi državi. Med najresnejšimi okoljskimi vprašanji so izpostavili onesnaženost voda, izčrpavanje naravnih virov in povečevanje količine odpadkov.

Okolje in gospodarstvo sta danes nerazdružljivo povezana.

Kako EU oblikuje okoljsko politiko

Okolje je v središču ukrepov EU, čeprav nekateri morda mislijo, da gre za postransko zadevo. Ko države članice podpišejo Pogodbo o Evropski uniji, si morajo med drugim prizadevati za „visoko stopnjo varstva in izboljšanja kakovosti okolja“ (člen 3(3)), s čimer so snovalci Evropske unije jasno priznali pomen čistega in zdravega okolja. Unija izvaja ukrepe tudi na mednarodni ravni, saj se zavzema za spodbujanje trajnostnega gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja držav v razvoju, pri čemer je njen glavni cilj odprava revščine.

Demokratično odločanje

Sprejemanje zakonodaje EU je zelo demokratičen proces. Evropska komisija pred predložitvijo predloga izvede obsežno posvetovanje, ki omogoča državnim organom, nevladnim organizacijam, okoljskim strokovnjakom in široki javnosti možnost, da izrazijo svoja stališča. Zakonodajni predlog tako temelji na širokem spektru mnenj in znanstveno preverljivih podatkov. Posvetovanje med glavnimi deležniki spodbuja občutek pripadnosti in omogoči razjasnitev nekaterih vprašanj.

Države članice lahko zakonodajni predlog spremenijo – prek svojih ministrov na zasedanjih Sveta. Spremenijo ga lahko tudi evropski državljani s svojimi predlogi, ki jih naslovijo na Evropski parlament. Evropski parlament in Svet se morata pred formalnim sprejetjem dogovoriti o točnem besedilu predloga. Pri pripravi besedila predloga s svojimi mnenji sodelujejo tudi drugi organi, denimo Odbor regij, Evropski ekonomsko-socialni odbor, podjetja, nevladne organizacije, raziskovalci in posamezniki.

Včasih posvetovanja pokažejo, da predlagana zakonodaja ni najprimernejša rešitev, zato namesto nje uporabijo pravno nezavezujoče smernice in izmenjavo najboljših praks.

Upoštevanje zanesljivih podatkov

Ukrepi morajo temeljiti na zanesljivih podatkih, ki nam pomagajo pri razumevanju vzrokov in vplivov okoljskih sprememb, da lahko pripravimo ustrezne rešitve in strategije. Večino teh podatkov zagotovijo države članice. Podatke analizira Evropska agencija za okolje, njeni zaključki pa se nato uporabijo v okoljski politiki EU.

Unija je sprejela različne programe, s katerimi spodbuja pripravo zanesljivih in natančnih podatkov ter zagotavlja njihovo izmenjavo. Copernicus denimo združuje podatke iz merilnih postaj na kopnem, morju in v zraku s podatki, ki jih posredujejo sateliti za opazovanje Zemlje. Tako želimo vzpostaviti več različnih podatkovnih zbirk, ki bi bile v pomoč pri oblikovanju okoljske politike in podporo njenemu izvajanju.

Evropska agencija za okolje

Evropska agencija za okolje zbira nacionalne podatke in jih uporabi za pripravo evropskih podatkovnih zbirk. Poleg tega pripravlja in posodablja kazalnike in poročila o stanju okolja. Agencija ima sedež v Københavnu in je začela delovati leta 1994.

Njena naloga je pomagati EU in državam članicam pri sprejemanju preišljenih odločitev na področju izboljšanja stanja okolja in vključevanja okoljskih vidikov v gospodarske politike za doseganje trajnostnega razvoja. Usklajuje tudi delo evropskega okoljskega informacijskega in opazovalnega omrežja.

Uveljavljanje zakonodaje

Od sedemdesetih let prejšnjega stoletja je EU sprejela več kot 200 predpisov na področju varstva okolja. Vendar sama zakonodaja ni dovolj, če je ne uporabljamo in uveljavljamo ustrezno. Torej si moramo prizadevati za učinkovito izvajanje dogovorjenih predpisov, kar je lahko precej težavno, saj številne naloge izvajajo različne skupine, od nacionalnih inšpektorjev in sodišč do nevladnih organizacij in državljanov, ki uveljavljajo svoje participativne pravice.

Neuspešno izvajanje zakonodaje ima številne škodljive posledice, saj lahko ogroža temeljne okoljske cilje, škoduje zdravju ljudi in povzroča pravno negotovost, ker države članice različno izvajajo dogovorjene standarde. Ustrezno izvajanje zakonodaje lahko po drugi strani prinese tudi finančne koristi. Če bi zakonodajo EU o odpadkih uporabljali v celoti, bi ustvarili 400 000 novih delovnih mest in zmanjšali stroške za 72 milijard EUR.

Države članice so odgovorne za izvajanje okoljske zakonodaje EU, zato lahko Evropska komisija proti državi članici, ki zakonodaje ne izvaja ustrezno, pred Sodiščem Evropske unije sproži sodni postopek. Zaradi primerov ugotavljanja kršitev se države prej potrudijo najti rešitev, neizvajanje pravil EU pa lahko pripelje tudi do naložitve globe.

Vendar je sodni postopek vedno zadnja možnost. Evropska komisija daje večji pomen pomoči državam članicam pri učinkovitem izvajanju predpisov. Države članice imajo na voljo različne oblike pomoči: krepitev zmogljivosti, zagotavljanje finančne podpore, boljše poznavanje stanja okolja in informacije o tem, kako države članice dejansko izpolnjujejo svoje obveznosti do EU. Komisija je državam članicam priporočila ustanovitev neodvisnega nacionalnega revizijskega organa, denimo varuha pravic, ki bi obravnaval pritožbe javnosti v zvezi z okoljem.

Uporaba gospodarskih instrumentov

Pri oblikovanju okoljske politike EU je treba najti stroškovno učinkovite načine za zaščito in izboljšanje okolja ter zmanjšanje potreb po omejenih virih. To vključuje uporabo obstoječih gospodarskih instrumentov pri uvajanju finančnih spodbud za zaščito okolja. Če trg za določen proizvod ne deluje, lahko z opredelitvijo ciljev in sistema trgovanja s pokrovom pomagamo določiti ceno proizvoda, ki odraža dejanske okoljske stroške. Lahko se uvedejo tudi davki in nepovratna sredstva, ki bi podjetja in potrošnike spodbujali k bolj trajnostni izbiri in jih odvracali od drugih možnosti. Številne tovrstne rešitve se že uporabljajo, denimo pristojbine za sečnjo dreves ali odstranjevanje odpadkov. Evropska komisija želi postopno odpraviti neprimerne spodbude za uporabo najbolj onesnažujočih ter energijsko intenzivnih proizvodov in proizvodnih postopkov.

Spodbujanje ekoloških inovacij

Ekološka inovacija je vsaka oblika inovacije, katere rezultat oziroma cilj je znaten in viden napredek v smeri trajnostnega razvoja z zmanjševanjem negativnih vplivov na okolje, boljšim odzivanjem na okoljske pritiske ali doseganjem učinkovitejše in odgovornejše rabe naravnih virov.

Tehnologije in industrijske panoge, ki temeljijo na ekoloških inovacijah, so že pomemben del gospodarstva EU. Vendar so se ekološke inovacije z izjemo obnovljivih virov energije sorazmerno počasi uveljavile na trgih. Razlogov za to je več: neusklajenost med tržnimi cenami ter okoljskimi stroški in koristmi ter spodbude in nepovratna sredstva, ki ohranjajo potratno ravnanje in toge gospodarske strukture.

V okviru programov EU je na voljo podpora za financiranje raziskav, inovacij in ekološko inovativnih podjetij. Za večjo uveljavitev okolju prijaznih tehnologij EU spodbuja zelena javna naročila, oceno stroškov skozi celotno življenjsko dobo proizvoda in ekološko označevanje.

Financiranje okoljskih ukrepov

Uresničevanju okoljskih ciljev je namenjen velik del proračuna EU. S povezovanjem okoljskih ukrepov in drugih področij politike lahko na leto prihranimo od 10 do 12 milijard EUR proračunskih izdatkov EU, denimo s kmetijsko-okoljskimi ukrepi, podporo kohezijski politiki ter raziskavami in inovacijami.

Glavni program za podporo okoljski politiki EU je instrument LIFE, uveden leta 1992. Ime izhaja iz francoske kratice *L'Instrument financier pour l'environnement* – finančni instrument za okolje. Program se je v zadnjih letih bolj osredotočil na ohranjanje narave in varstvo okolja. Finančna sredstva programa so zdaj namenjena podpornim ukrepom za reševanje nekaterih izzivov, denimo preprečevanje zmanjševanja biotske raznovrstnosti in izgube habitatov ter za učinkovito rabo virov in ukrepe za podnebje.

S poudarkom na praktičnih pobudah, inovacijah in širjenjem najboljših praks na lokalni ravni so projekti LIFE spremenili način razmišljanja in ukrepanja snovalcev politike, deležnikov in javnosti na področju okolja.

Kako ukrepa EU

Cilj okoljske politike je vzpostavitev ravnovesja med našimi potrebami po razvoju in rabo naravnih virov ter našo dolžnostjo, da prihodnjim rodovom zapustimo zdravo okolje.

Z okoljsko politiko si zato prizadevamo doseči trajnostni razvoj. Gospodarske panoge, kot so industrija, kmetijstvo, ribištvo, promet, energetika in urbanistično načrtovanje, močno vplivajo na okolje, vendar so tudi same odvisne od zdravih ekosistemov. S trajnostnim razvojem želimo doseči, da nam bodo te panoge še naprej zagotavljale storitve, ki jih potrebujemo, ne da bi pri tem ogrozile zdravje naravnega okolja, od katerega smo vsi odvisni.

Varstvo okolja je zato bistveno za našo prihodnjo blaginjo. Če želimo dobro živeti v prihodnosti, je treba sprejeti odločne ukrepe za zaščito naravnega okolja in mu zagotoviti prostor za obnovo, da bi nam še naprej zagotavljalo življenjsko pomembne stvari, kot sta čist zrak in pitna voda.

Učinkovita raba virov

Gospodarstvo in okolje potrebujeta vire za svoje delovanje. Vendar so minili časi neomejene ponudbe poceni surovin, kar je bil ključni dejavnik pri velikem gospodarskem napredku zadnjih dveh stoletij.

Zaradi rasti prebivalstva in izboljšanja življenjskega standarda naraščajo potrebe po naravnih virih, kar povzroča zviševanje cen in pomanjkanje virov, ki jih nujno potrebujemo, denimo kovin, rudnin in živil. Do konca prihodnjega desetletja naj bi se dodatni dve milijardi ljudi v razvijajočih se gospodarstvih po dohodkih uvrstili v srednji sloj. Ti prebivalci bodo poskušali doseči način življenja, primerljiv našemu.

Za Evropsko komisijo je zato učinkovita raba virov eno od najpomembnejših vprašanj politike EU. Učinkovita raba virov pomeni proizvajati več z manjšim vložkom in na trajnostni način ter z učinkovitejšim upravljanjem virov v njihovi celotni življenjski dobi. Za to potrebujemo inovacije, spremembe načina proizvodnje in potrošnje ter prave spodbude in primerne cene.

Recikliranje zmanjšuje povpraševanje po surovinah.

Omrežje Natura 2000 zajema skoraj 18 % ozemlja EU in varuje vrste in habitate v njihovem naravnem okolju.

Države članice EU so konec leta 2011 potrdile časovni načrt za Evropo, gospodarno z viri, ki poudarja potrebo po korenitih spremembah v gospodarskem, političnem in osebnem ravnanju. Načrt vsebuje ključne točke na različnih področjih politik, s pomočjo katerih naj bi v 40 letih ustvarili takšno evropsko gospodarstvo, ki bo zagotavljalo visok življenjski standard s precej manjšim vplivom na okolje.

Učinkovito rabo omejenih naravnih virov zdaj vključujemo v vse politike EU. Komisija je za spodbujanje tega vključevanja ustanovila skupino na visoki ravni, v kateri sodelujejo nacionalni, evropski in mednarodni snovalci politike, predstavniki industrije in strokovnjaki z obsežnim znanjem s področja gospodarstva in okolja.

http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/re_platform/index_en.htm

Učinkovita raba virov

Učinkovita raba virov je usmerjena v ločitev gospodarske rasti od rabe virov. Gospodarstvo spodbuja, da „ustvari več z manj“, da torej zagotovi večjo vrednost z manjšim vložkom ter uporablja vire na trajnostni način in s čim manjšim vplivom na okolje.

Biotska raznovrstnost

Eden od osnovnih ciljev evropske okoljske politike je zaščititi splet življenja, ki nas obdaja. Naravno okolje po vsem svetu ogrožajo številne nevarnosti in biotska raznovrstnost – s tem pojmom poudarjamo bogastvo naravnega okolja z vsemi živalskimi in rastlinskimi vrstami ter gensko raznovrstnostjo – se povsod zmanjšuje. Da bi preprečila to ogroženost, se je EU zavzela za zaustavitev in zmanjšanje izgube biotske raznovrstnosti in ekosistemov do leta 2020.

Biotska raznovrstnost je pomembna sama po sebi, vendar nam zagotavlja tudi življenjsko pomembne stvari, kot so hrana, vlakna, gorivo in zdravila, ter pomembno prispeva k uravnavanju podnebja, preprečevanju poplav, čiščenju voda, oprraševanju in nastajanju prsti. Vse to potrebujemo za gospodarsko blaginjo, varnost, zdravje in kakovost življenja.

EU je leta 2006 prvič sprejela akcijski načrt za biotsko raznovrstnost. Le nekaj mesecev po tem, ko so v Nagoji na Japonskem sprejeli velikopotezno svetovno agendo, je na začetku leta 2011 pripravila posodobljeno strategijo, katere najpomembnejši cilj je do leta 2020 zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in degradacijo ekosistemskih storitev v EU in jih po možnosti obnoviti ter povečati prizadevanja EU za zaustavitev svetovne izgube biotske raznovrstnosti.

Zdravi ekosistemi so izredno pomembni za biotsko raznovrstnost v Evropi.

Zavarovana območja

Glede na to, da se narava ne ozira na državne meje, ima EU dobro zakonodajo o varstvu narave. Najprej je sprejela ukrepe za zaščito prostoživečih ptic in jih nato razširila na številne ogrožene rastline, živali in njihove habitate. Temu je sledila ustanovitev vseevropskega omrežja območij Natura 2000, namenjenih varovanju vrst in habitatov v njihovem naravnem okolju. Gre za največje omrežje na svetu, ki zajema več kot 26 000 območij. Vključevanje območij v omrežje je skoraj končano. Vsa območja zajemajo skoraj 18 % ozemlja EU, kar po površini ustreza velikosti ozemelj Nemčije, Poljske in Češke skupaj.

Po načelih Nature 2000 je človek sestavni del narave in oba najbolje sodelujeta kot partnerja. Omrežje ne želi izključiti gospodarskih dejavnosti iz svojih območij, temveč uvesti nekatere omejitve, ki bi varovale najpomembnejše evropske vrste in habitate. Financiranje programa je vključeno v ključna področja politik EU. Najpomembnejše je kmetijstvo, zlasti razvoj podeželja s kmetijsko-okoljskimi ukrepi in ukrepi na področju gozdarstva. Kohezijska politika EU (ki spodbuja gospodarsko rast v državah in regijah EU) ima pomembno vlogo pri financiranju naložb, zlasti v novih državah članicah.

Program Natura 2000 spodbuja razvoj zdravih ekosistemov, ki nam med drugim zagotavljajo pitno vodo, skladiščijo ogljik ter varujejo pred poplavami in obalno erozijo. Po ocenah naj bi ti ekosistemi zagotavljali storitve v vrednosti med 200 in 300 milijardami EUR na leto, kar je precej več od letnih stroškov upravljanja omrežja v višini približno 6 milijard EUR.

Ozaveščanje

Evropska komisija na različne načine spodbuja ozaveščanje glede varstva okolja. Med najpomembnejšimi dogodki je zeleni teden v Bruslju, ko na tisoče udeležencev razpravlja o najpomembnejših okoljskih vprašanjih, kot je biotska raznovrstnost ali vodni viri.

Tudi natečaji so priljubljena oblika spodbujanja ozaveščenosti. Z nagrado za zeleno prestolnico EU se nagrajujejo evropska mesta, ki inovativno skrbijo za okolje.

Druge nagrade potrjujejo prispevek podjetij, javnih organov in posameznih projektov k varovanju okolja.

Zelena prestolnica

Naslov zelene prestolnice prejme mesto, ki je v preteklosti vedno dosegalo visoke okoljske standarde, je zavezano doseganju nadaljnjih ciljev trajnostnega razvoja in je vzor drugim mestom.

Nagrajena mesta:

2010: Stockholm

2011: Hamburg

2012: Vitoria-Gasteiz

2013: Nantes

2014: København

http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

V gospodarstvu EU se letno na osebo uporabi 16 ton materiala, od tega se 6 ton spremeni v odpadke.

Znak EU za okolje

Znak za okolje EU se podeljuje izdelkom in storitvam, ki imajo v svoji celotni življenjski dobi omejen vpliv na okolje (od pridobivanja surovine do proizvodnje, uporabe in odstranitve). Gre za neobvezno oznako, priznano po vsej Evropi, ki spodbuja okoljsko odličnost na podlagi meril, ki so jih razvili znanstveniki, nevladne organizacije in deležniki. V sistem je vključenih več kot 1 300 podjetij, ki izdelujejo več kot 18 000 izdelkov. Kupci se lahko zanesejo na logotip, saj vsak izdelek preverijo neodvisni strokovnjaki.

Drugi glavni dosežki Evropske unije

Poleg dveh medsektorskih področij v zvezi z učinkovito rabo virov in zaščito biotske raznovrstnosti je Unija zelo dejavna tudi pri drugih okoljskih vprašanjih.

KEMIKALIJE: Kemikalije so bistveni del našega vsakdanjega življenja, vendar lahko nekatere resno škodujejo zdravju ljudi, druge pa so lahko ob neustrezni uporabi nevarne. Da bi zagotovila varnost kemikalij, zaščitila okolje in spodbudila konkurenčnost ene od najpomembnejših evropskih industrij, je EU sprejela najnaprednejšo zakonodajo na področju kemikalij, imenovano tudi REACH (*Registration, Evaluation,*

Authorisation and Restriction of Chemicals – registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij).

Vsako kemikalijo, proizvedeno ali uvoženo v EU, je treba registrirati pri Evropski agenciji za kemikalije s sedežem v Helsinkih. Do leta 2018 bo treba registrirati vse kemikalije, ki se uporabljajo v EU, drugače jih v Uniji ne bo mogoče prodajati. Še posebej strogi predpisi se uporabljajo za najnevarnejše kemikalije.

Podjetja, ki uporabljajo ali prodajajo kemikalije v Uniji, so odgovorna za ocenjevanje in obvladovanje njihovega tveganja, potrošnikom pa morajo ustrezno svetovati o ustreznem ravnanju s kemikalijami.

ODPADKI: V gospodarstvu EU se letno na osebo uporabi 16 ton materiala, od tega se 6 ton spremeni v odpadke, od katerih polovica pristane na odlagališčih. Odpadkom se ne moremo izogniti, zato Evropska komisija spodbuja njihovo ponovno uporabo, recikliranje in predelavo, denimo z uvedbo dajatev na deponije in sistemov „odvrzi in plačaj“. Nekatere države članice so že dosegle visoko stopnjo recikliranja (več kot 80 %) in odpadkov praktično ne odlagajo več. Druge morajo na tem področju še veliko storiti.

Zakonodaja za nekatere izdelke, kot so odpadna električna in elektronska oprema, embalaža, baterije in akumulatorji ali izrabljena vozila, se že uporablja in prispeva k učinkoviti rabi virov.

ZRAK: EU je v zadnjih 20 letih uspešno zmanjšala raven številnih onesnaževal. Emisije svinca so se denimo znižale za približno 90 %. Kljub doseženemu napredku je onesnaženost zraka med najresnejšimi okoljskimi vprašanji v Evropi in vsako leto povzroči številne primere prezgodnje smrti. Unija ima še precej dela do izpolnitve svojih ciljev za zagotovitev takšnih ravni kakovosti zraka, ki ne bodo preveč negativno vplivale na zdravje ljudi in okolje.

Evropska komisija izvaja obsežen pregled politik EU kakovosti zraka, pri čemer upošteva najnovejša znanstvena dognanja in stroškovno učinkovite ukrepe, ki jih bo predstavila pred koncem leta 2013.

VODA: EU je v preteklih desetletjih oblikovala celovito politiko za zagotovitev kakovosti evropskih voda. Sprva je obravnavala samo zdravstvena vprašanja, nato pa se je preusmerila na ukrepe za odpravo vplivov na okolje najpomembnejših sektorjev, ki so glavni porabniki vode (kmetijstvo, industrija, gospodinjstva).

Glavni del zakonodaje EU o vodah je okvirna direktiva o vodah, po kateri naj bi do leta 2015 očistili vse reke,

jezera, obalne vode in podtalnico. Države članice morajo preverjati stanje svojih voda in pripraviti načrt s pojasnili, kako jih nameravajo očistiti.

Drugi del evropske zakonodaje, okvira direktiva o morskii strategiji, predvideva usklajen pristop k upravljanju človekovih dejavnosti, ki vplivajo na morsko okolje. Od držav članic zahteva, da do leta 2015 sprejmejo ukrepe, s katerimi bodo zagotovili, da morski odpadki ne škodujejo obalnemu in morskemu okolju. Cilj direktive je tudi, da bi imeli do leta 2020 čiste morske vode.

EU naj bi svoje cilje uresničila tudi na podlagi načrta Evropske komisije za zaščito evropskih vodnih virov do leta 2020 in pozneje. Načrt bo nekakšen instrument za izboljšanje upravljanja voda, ki bo postal sestavni del drugih področij politike.

Kopalne vode

Letno evropsko poročilo o kakovosti kopalnih voda zagotavlja najnovejše podatke o stanju voda na več kot 22 000 kopalniščih (ob morju, rekah in jezerih) v državah članicah EU

in nekaterih sosednjih državah.

Iz poročila je razvidno, da se je splošna kakovost kopalnih voda v EU od leta 1990 precej izboljšala. Takrat 9,2 % morskih kopalnišč in 11,9 % sladkovodnih kopalnišč ni izpolnjevalo veljavnih predpisov EU. Do leta 2011 se je ta delež zmanjšal na 1,5 % oziroma 2,4 %.

Zdaj je mogoče lažje preveriti stanje kopalnih voda, kjer koli že nameravate plavati. Kakovost kopalnih voda v okviru Evropskega informacijskega sistema za vode (WISE) lahko preverite na spletnih straneh o kopalnih vodah Evropske agencije za okolje. V aplikaciji o kakovosti kopalnih voda Pogled na zemljo lahko povečate določeno območje ob obali, rekah in jezerih. Na voljo sta dve možnosti prikaza: ulični pogled ali ptičja perspektiva.

<http://www.eea.europa.eu/themes/water/status-and-monitoring/state-of-bathing-water>

Zaradi okoljske zakonodaje EU se je kakovost kopalnih voda v EU v zadnjih dveh desetletjih na splošno bistveno izboljšala.

HRUP: Obremenitev s hrupom povezujejo s številnimi zdravstvenimi težavami. Škoduje tudi prostoživečim živalim. Evropska unija ureja različne oblike hrupa, tudi tiste, ki jih povzročajo motorna vozila, vlaki in oprema, ki se uporablja na prostem. V skladu z direktivo EU o okoljskem hrupu, ki je bila sprejeta leta 2002, morajo države članice pripraviti zemljevide o ravneh hrupa v večjih mestih in krajih ter ob najpomembnejših cestah, železnicah in civilnih letališčih. Nato morajo pripraviti še načrt za rešitev problematike hrupa.

GOZDOVI: Krčenje gozdov po vsem svetu se nadaljuje s skrb zbujajočo naglico. Evropska unija je pozvala k zmanjšanju svetovnega krčenja gozdov za polovico do leta 2020 in popolno zaustavitev do leta 2030. Sodeluje z različnimi državami, ki izvažajo les, z namenom izboljšanja upravljanja gozdov. Zakonodaja EU zdaj zmanjšuje tveganje, da bi nezakonito posekan les prišel v prodajo v Uniji.

TLA: EU nima posebne zakonodaje o varstvu tal, vendar so številna vprašanja, ki zadevajo tla, obravnavana v posameznih ukrepih za vode, odpadke, kemikalije, industrijsko onesnaževanje, varstvo narave in pesticide. EU je sicer sprejela strategijo, ki posebej obravnava različno ogroženost tal, zlasti zaradi kmetovanja in industrije. Leta 2012 je Evropska komisija pripravila smernice, s katerimi je želela opozoriti na nevarnosti pozidave tal z neprepustnimi materiali, kot je denimo beton, in možnosti uporabe bolj trajnostnih rešitev.

Sodelovanje s prihodnjimi državami članicami EU

Vsaka država, ki se želi pridružiti Uniji, mora uskladiti svoje okoljske standarde s standardi EU. Tako širitev Unije pripomore k zvišanju okoljskih standardov po vsej celine.

Pogajanja za članstvo v EU so zahtevna in podrobna. Usklajevanje obstoječe nacionalne zakonodaje z evropsko zakonodajo je zapleteno, saj so za področje okolja lahko pristojne številne agencije, službe in deležniki. Evropska komisija zagotavlja državi kandidatki podporo v obliki tehničnega znanja in finančnih sredstev.

Sodelovanje s sosednjimi državami EU

Onesnaževanje iz sosednjih držav ima neposredni vpliv na EU in obratno. Poleg tega so naravni viri, kot so voda, zrak, tla in biotska raznovrstnost, del zapletenih ekosistemov, ki segajo čez celotno območje. Zaradi te medsebojne odvisnosti potrebujemo sistem za varstvo okolja in revitalizacijo na ravni celotnega območja.

EU zato podpira okoljsko sodelovanje s sosednjimi državami. Na jugu so to države severne Afrike in Bližnjega vzhoda, na vzhodu pa države vzhodne Evrope in Južnega Kavkaza.

Mednarodno sodelovanje

Unija ima pomembno vlogo v mednarodnih pogajanjih na področju okolja pri zaščiti biotske raznovrstnosti, spodbujanju trajnostnega razvoja ali boju proti podnebnim spremembam.

S svojim pogajalskim pristopom želi poudariti pomen trajnostnega upravljanja virov in naravnega kapitala, zlasti v državah v razvoju, saj so ti ključnega pomena v boju proti revščini. Propadanje okolja bo te države najprej prizadelo, saj poplave, suše in druge naravne nesreče ogrožajo prizadevanja za njihov gospodarski in družbeni razvoj.

EU je imela ključno vlogo na konferenci o biotski raznovrstnosti v Nagoji leta 2010. Na konferenci so dosegli dogovor o sprejetju velikopotezne svetovne strategije za boj proti izgubi biotske raznovrstnosti in svežnju ukrepov, na podlagi katerih bodo lahko ekosistemi še naprej zagotavljali blaginjo ljudi. Na konferenci Rio+20 o trajnostnem razvoju, ki je potekala leta 2012 v Braziliji, so poudarili potrebo po bolj usklajenem ukrepanju za reševanje svetovnih okoljskih izzivov. EU si bo prizadevala, da bo zaveze iz Ria spremenila v dejanja, in sicer tako znotraj EU kot na svetovni ravni.

Kako naprej

Okolja ni več mogoče obravnavati ločeno od gospodarstva. Zaradi čedalje večje rabe omejenih svetovnih virov se višajo njihove cene. Evropsko gospodarstvo je treba preoblikovati, da bi lahko z manj surovinami ustvarilo več. Spremeniti je treba tudi vzorce potrošnje. Ob tem mora EU spodbujati raziskave, na trgih uveljaviti ekološke inovacije in povečati ozaveščenost potrošnikov.

EU ima izjemne informacijske vire in tehnologije, uveljavljena načela previdnosti in preprečevanja, dobre dosežke na področju odpravljanja škode pri viru in utečeno prakso, da onesnaževalci za svoje ravnanje plačajo. Z boljšim izvajanjem okoljske zakonodaje in ukrepov na nacionalni in lokalni ravni bomo zagotovili večjo stabilnost predpisov za podjetja.

Novi okoljski akcijski program, ki ga predložila Komisija, določa dolgoročno okoljsko strategijo, ki je vendarle dovolj prilagodljiva in prožna, da omogoča odziv na številne prihodnje izzive. V programu je opredeljen tudi celovit pristop do okolja in oblikovanje zelenega in

konkurenčnega gospodarstva, ki bo varovalo naše naravne vire ter zdravo okolje za sedanje in prihodnje rodove. Poudarja omejeno število prednostnih nalog za zaščito naravnega kapitala in ekosistemov v Evropi ter izboljšanje učinkovite rabe virov. Med prednostnimi nalogami je tudi boljše izvajanje okoljske zakonodaje in ukrepov na nacionalni in lokalni ravni. Vse to z namenom, da bodo državljani EU živeli v varnem in zdravem naravnem okolju, ki se bo upravljalo tako, da se bodo spoštovale okoljske omejitve in zagotavljala ekološka odpornost.

Ni mogoče dvomiti o tem, da so pred Evropo in njenim okoljem tudi nekateri resni globalni izzivi, denimo naraščanje svetovnega prebivalstva, čedalje številnejši srednji razred z visoko porabo, hitra gospodarska rast v razvijajočih se državah, vse večje povpraševanje po energiji in vedno večja svetovna tekmovalnost za vire. Na večino teh izzivov ne moremo neposredno vplivati, vendar lahko EU kljub temu s spodbujanjem učinkovitejšega okoljskega upravljanja na svetovni ravni pomaga drugim državam, da se preusmerijo k bolj trajnostnemu razvoju.

Potrebe po hrani, krmi in vlaknih se lahko do leta 2050 povečajo za 70 %. Če bomo vire še naprej izrabljali s sedanjo hitrostjo, bomo za pokrivanje svojih potreb potrebovali več kot dva planeta.

Dodatne informacije

- ▶ Pregled okoljske politike EU: http://ec.europa.eu/environment/index_sl.htm
- ▶ Evropska agencija za okolje: <http://www.eea.europa.eu/sl>
- ▶ Informacije o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH): <http://echa.europa.eu>
- ▶ Vprašanja o Evropi uniji? Naslovite jih na službo Europe Direct: 00 800 6 7 8 9 10 11
<http://europedirect.europa.eu>

